

Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Zabytki objęte ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Zespół Zakładu Wielkopiecznego

Zakład Wielkopieczny powstał z inicjatywy Stanisława Staszica, który w 1818 r. opracował plan „ciągłego zakładu fabryk żelaznych na rzece Kamiennej”. W latach 1833 – 35 plan ten został zmodyfikowany przez Fryderyka Lempego oraz Filipa Girarda. W miejscu starego zakładu, który został zlikwidowany w ramach inwestycji Banku Polskiego w latach 1836 – 41 wybudowany został nowy zakład wielkopieczny, w którym powstały trzy wielkie piece. W latach późniejszych zakład był rozbudowywany i modernizowany, efektem czego było oddanie do eksploatacji w 1899 r. nowego wielkiego pieca na koks, który zastąpił stare piece. Ze względu na zwiększenie produkcji zakładu, nowy „Wielki Piec” w 1931 r. został przebudowany (powiększony). W takiej formie zachował się do dziś. Obecnie na terenie dawnego zakładu znajduje się Muzeum Przyrody i Techniki „Ekomuzeum” im. Jana Pazdura.

Obiekt objęty ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – wpis do rejestru zabytków nr A.823/1-17 z 12.02.1966 r.

Cmentarz żydowski (Kirkut)

Cmentarz żydowski w Starachowicach wraz z zespołem nagrobków jest cennym zabytkiem kultury judaistycznej i stanowi integralny element historycznego krajobrazu kulturowego Starachowic. Za datę powstania cmentarza uważa się rok 1891. W miarę napływu społeczności żydowskiej do Wierzbnika obecny cmentarz stał się zbyt mały, więc w 1931 r. został on powiększony. Do chwili obecnej zachowało się (w różnym stanie) ponad 400 macew (nagrobków).

Obiekt objęty ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - wpis do rejestru zabytków nr A.822 z 02.03.1991 r.

Kościół Parafialny pod wezwaniem Świętej Trójcy

Kościół fundowany w 1681 r. przez opata Klasztoru O. Benedyktynów na Św. Krzyżu Michała Hieronima Komornickiego. Konsekrowany w 1741 r. przez biskupa Komornickiego. Pierwotnie jednonawowy z półkolistym prezbiterium, ściany wzmocnione filarami. W latach 1881 - 1906 kościół został znacznie powiększony przez przedłużenie nawy głównej i dostawienie od strony północnej kaplicy, którą ufundowali fabrykanci Michałowscy.

W 1885 r. zmieniono pokrycie dachu, drewniany gont zastąpiono blachą. W latach 1903 - 1905 podjęto dalsze prace restauracyjne, wyposażono nawy boczne i główną o kolejne ołtarze, a istniejące wzbogacono o dodatkowe elementy dekoracyjne. W latach 1957 - 1981 wybudowano nowe ogrodzenie, plebanię oraz wolno stojącą dzwonnice. W 1985 r. przystąpiono do rozbudowy kościoła poprzez dobudowanie nowej nawy od strony południowej w stylu XX w. architektury sakralnej.

Kościół objęty ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - wpis do rejestru zabytków nr A.826 z 11.02.1967 r.

Urządzenia wodne z tamą i przepustem

Wraz z budową zakładu walcowni i pudlingarni w Michałowie w ramach robót inwestycyjnych Banku Polskiego, powstały w latach 1836 – 1841 urządzenia wodne z tamą i przepustem, które były wykorzystywane na potrzeby zakładu tj. wprowadzenia w ruch koła wodnego zasilającego zakład. Podczas powodzi w 1903 r. zakład został zniszczony, a urządzenia wodne przestały pełnić swoje funkcje. Z upływem lat niszczały i traciły swój pierwotny wygląd.

Do chwili obecnej zachowało się: czytelny przy zaporze zarys stawu, zaporę (groblę) wraz z kamiennymi fragmentami korony zapory, górny kanał roboczy wraz z jazem ulgi i przyczółkami oraz pozostałościami komory rozdziału wody i klatki koła wodnego, pozostałości podziemnego kanału roboczego, pozostałości dolnego kanału roboczego, mur oporowy na prawym brzegu rzeki Kaniejnej.

Obiekt objęty ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – wpis do rejestru zabytków nr A.825 z 06.09.1971 r.

Starachowicka Kolej Dojazdowa

Wraz z rozwojem przemysłowym Starachowic i okolicy od końca XIX w., powstała w tym rejonie sieć kolei wąskotorowych o rozstawie toru 750 mm. Łączyły one Wielki Piec z Bugajem, kopalniami rudy żelaza oraz licznymi ładowniami drewna, a ich wynosiła ok. 60 km (wraz z wybudowaną w 1938 r. kolejką lasów państwowych w rejon Wykusu – 80 km).

Po II wojnie św. zdecydowano o budowie kolei PKP łączącej Starachowice z Iłżą, wykorzystując część już istniejącego torowiska (o długości 20 km). Została ona ukończona 1950 r. Prowadzono na niej zarówno ruch towarowy jak i pasażerski. Obecnie kolejka oferuje przejazdy turystyczne na trasie Starachowice Wschodnie Wąskotorowe – Lipie i Iłża – Marcule.

Obiekt objęty ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – wpis do rejestru zabytków nr A.827 z 02.14.1995 r.

Budynek

administracyjny dozorczy hutniczego

Po przejęciu rządowych zakładów górniczo – hutniczych przez Bank Polski nastąpił dynamiczny rozwój przemysłu w dolinie rzeki Kamiennej. W Starachowicach w latach 1836 – 1842 wybudowano nowy zakład hutniczy i domy dla jego pracowników. W tym czasie wybudowano też budynek administracyjny Dozorczy Hutniczego. Położony na wzniesieniu powyżej wielkiego pieca w kierunku pn. – zachodnim.

Budynek w charakterze zbliżony do XIX wiecznej zabudowy prowincjonalnych dworców polskich. Parterowy murowany z kamienia łupanego, w części zachodniej dobudowa drewniana piętrowa. Zachodnia część budynku podpiwniczona, piwnice ze sklepieniami łukowymi i oknami od strony południowej. Dach dwuspadowy, pierwotnie kryty gontem , obecnie eternitem. Obecnie własność PTTK o/Starachowice. Siedziba oddziału PTTK i muzeum regionalnego.

Obiekt objęty ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – wpis do rejestru zabytków nr A.824 z 13.03.1997 r.

Mała Architektura Sakralna i Miejsca Pamięci Narodowej na terenie Gminy Starachowice

[Figury](#)

Dla mieszkańca

Published: Monday, 03 October 2016 13:20

Hits: 18274

[Kapliczki](#)

[Krzyże](#)

[Pomniki](#)

[Tablice pamiątkowe](#)